

คำวินิจฉัยของ นายประเสริฐ นาสกุล ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับ
มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

ประธานวุฒิสภาเสนอคำร้องเป็นหนังสือด่วนที่สุด ที่ สว ๐๐๐๘/๓๑๕๕ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวมสามสิบสองคน เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีรวมสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบกับ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญต่อไป

ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณา

๑. รัฐธรรมนูญ บัญญัติว่า

“มาตรา ๘๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๘๗ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง หรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง สิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำให้ในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณี

ที่ออกจากตำแหน่ง เพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว

มาตรา ๒๐๘ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็มิได้ด้วย

มาตรา ๒๑๕ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖
- (๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แต่ในกรณีพ้นจากตำแหน่งตาม (๒) จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งมิได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๘ (๓) และวรรคสอง และมาตรา ๒๐๕ มาใช้บังคับกับคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง และอยู่ในระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสอง

ในกรณีที่ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๘) ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๒ และมาตรา ๒๐๓ โดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๖ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ

๑ล๑

- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๕

๑ล๑

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๖ และมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)”

๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๖๘ การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่า มีผลนับแต่ผู้รับ การแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนา นั้น ตามข้อนี้ให้ใช้ตลอดถึงการที่บุคคลหนึ่งแสดงเจตนา ไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งโดยทางโทรศัพท์ หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่น หรือโดยวิธีอื่นซึ่งสามารถติดต่อ ถึงกันได้ทำนองเดียวกัน

มาตรา ๓๘๖ ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้นย่อมทำได้ด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง

แสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าหาอาจจะถอนได้ไม่

มาตรา ๘๒๖ อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป ด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทน บอกเลิกเป็นตัวแทน

อนึ่ง สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย เว้นแต่จะปรากฏว่า ขัดกับข้อสัญญา หรือสภาพแห่งกิจการนั้น

มาตรา ๘๒๗ ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ

คู่สัญญาฝ่ายซึ่งถอนตัวแทนหรือบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาที่ไม่สะดวกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องรับผิดชอบคู่สัญญาฝ่ายนั้นในความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การนั้น เว้นแต่ในกรณีที่เป็นความจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้

มาตรา ๑๐๔๒ ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน

มาตรา ๑๐๕๕ ห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมเลิกกันด้วยเหตุดังกล่าวต่อไปนี้

๑ล๑

(๔) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งให้คำบอกกล่าวแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆ ตามกำหนด ดั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕๖

(๕) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งตาย หรือล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ

มาตรา ๑๐๕๖ ถ้าห้างหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นไม่มีกำหนดกาลอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นยุติ ท่านว่า จะเลิกได้ต่อเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งบอกเลิกเมื่อสิ้นรอบปีในทางบัญชีเงินของห้างหุ้นส่วนนั้น และผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นต้องบอกกล่าวความจำนงจะเลิกล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหกเดือน

มาตรา ๑๐๗๘ อันห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านบังคับว่าต้องจดทะเบียน

การจดทะเบียนนั้นต้องมีรายการดังต่อไปนี้ คือ

๑ล๑

(๖) ชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการ

๑ล๑

มาตรา ๑๐๘๐ บทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญข้อใด ๆ หากมิได้ยกเว้นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไป โดยบทบัญญัติแห่งหมวด ๓ นี้ ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย

ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบมีอยู่หลายคนด้วยกัน ท่านให้ใช้บทบัญญัติสำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญเป็นวิธีบังคับในความเกี่ยวพันระหว่างคนเหล่านั้นเอง และความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นกับห้างหุ้นส่วน

มาตรา ๑๑๔๔ บรรดาบริษัทจำกัด ให้มีกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนด้วยกันจัดการตาม ข้อบังคับของบริษัท และอยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง

มาตรา ๑๑๔๖ บรรดาข้อบังคับอันได้ตั้งขึ้นใหม่ หรือได้เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นหน้าที่ ของบริษัทที่จะจัดให้ไปจดทะเบียนภายในกำหนดสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้มีการลงมติพิเศษ

มาตรา ๑๑๕๑ อันผู้เป็นกรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้นอาจจะตั้งหรือถอนได้

มาตรา ๑๑๕๗ การตั้งกรรมการขึ้นใหม่นั้น ตั้งใครเมื่อใด ท่านให้นำความไปจดทะเบียน ภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ตั้งทุกครั้ง

มาตรา ๑๑๖๗ ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน

ส่วนที่ ๑๑ การถอนทะเบียนบริษัทร้าง

มาตรา ๑๒๔๖ .....

๓. พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติว่า

“มาตรา ๒๘ กรรมการใดของบริษัทจำกัด

- (๑) ไม่ส่งงบดุลตามมาตรา ๑๑๕๕ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- (๒) ไม่จัดให้ถือบัญชีตามมาตรา ๑๒๐๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ
- (๓) ไม่จัดให้จดบันทึก หรือไม่เก็บรักษาสมุดตามมาตรา ๑๒๐๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๓๕ ผู้ชำระบัญชีใดของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด

- (๑) ไม่ทำงบดุล หรือไม่เรียกประชุมใหญ่ตามมาตรา ๑๒๕๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๒) ไม่ทำรายงาน หรือไม่เปิดเผยรายงานตามมาตรา ๑๒๖๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๓) ไม่ทำรายงาน ไม่เรียกประชุมใหญ่ หรือไม่ชี้แจงกิจการตามมาตรา ๑๒๗๐ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ

(๔) ไม่มอบบัญชีและเอกสารตามมาตรา ๑๒๗๑ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท”

๔. นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภากับคณะ รวมสามสิบสองคน/ผู้ร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่า มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีรวมสิบคน ในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน ที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี คือ (๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ (๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ (๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ (๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ (๕) นายพิเศษฐ พันธ์วิชาติกุล (๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร (๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ (๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ (๙) นายวัฒนา อิศวเหม และ (๑๐) นายรักษ์ ดันติสุนทร ยังดำรงตำแหน่งหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือกรรมการบริษัท ในขณะที่ตนยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยอาศัยหนังสือรับรองของนายทะเบียน กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ จึงขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบ กับมาตรา ๒๑๖ (๖) หรือไม่

ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนทำหนังสือชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ทำหนังสือ ลับ ที่ พณ ๐๖๑๐/๑๑๕ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

๕. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๒๐๑/๕๑ (พิเศษ) ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า เคยมีกรณีว่า หลังจากที่พรรคการเมือง เสนอชื่อผู้ที่จะเป็นรัฐมนตรีให้นายกรัฐมนตรีแล้ว ต่อมา มีการขอถอนชื่อนั้นออกจากบัญชีรายชื่อที่เสนอ และเสนอชื่อบุคคลอื่นแทน โดยอ้างว่า ตรวจสอบแล้วพบว่า ผู้มีชื่อก่อนเดิมมีคุณสมบัติขัดต่อกฎหมาย นายกรัฐมนตรีจึงสั่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีในฐานะหน่วยงานที่จะต้องรับรายชื่อรัฐมนตรี ไปดำเนินการทางธุรการก่อนนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงบัดนี้ ในการตรวจสอบดังกล่าวสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อจำกัด คือ

(๑) ความเร่งด่วนในการดำเนินการ เมื่อรายชื่อนั้นมาถึงนายกรัฐมนตรีแล้ว มักจะมีแรงกดดันทางการเมือง เสนอให้เร่งรีบนำกราบบังคมทูล เพราะพรรคการเมืองที่เสนอชื่อเกรงว่า หากรายชื่อนั้นรั่วไหลออกไปภายนอกจะทำให้เกิดความแตกแยกบาดหมาง หรือระส่ำระสายขึ้นภายในพรรค (๒) ความจำเป็นในการรักษาความลับ ถ้าการตรวจสอบไม่รัดกุมพอ จะเป็นช่องทางให้รายชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ถูกตรวจสอบรั่วไหลออกไปภายนอก ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้นั้นและพรรคการเมืองที่เสนอชื่อถอดถอนรัฐมนตรีด้วยเหตุนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงใช้วิธีการตรวจสอบตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๕.๑ จัดทำเอกสารแบบประวัติผู้ได้รับการเสนอชื่อ เพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัยในการที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี พร้อมคำรับรองจากพรรคการเมืองที่เสนอชื่อว่าจะตรวจสอบแล้วว่า ผู้ได้รับการเสนอชื่อมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๐๗ มาตรา ๒๐๘ และมาตรา ๒๐๙ โดยให้หัวหน้าพรรคหรือเลขาธิการพรรคลงชื่อรับรอง

๕.๒ เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับแบบ หรือเอกสารแบบประวัติดังกล่าว กลับคืนมาแล้ว เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะติดต่อกลับไปยังผู้ได้รับการเสนอชื่อทุกคนอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการโทรศัพท์สอบถาม หรือบางรายอาจต้องใช้วิธีขอพบด้วยตนเอง เพื่อเรียนถามในเรื่องที่เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อมูลอยู่ก่อนแล้วว่า บุคคลนั้นมีกรณีใดเข้าข่ายเป็นที่น่าสงสัย หรือมีจะนั้นก็เป็นเรื่องที่บุคคลนั้นเองไม่แน่ใจในข้อกฎหมายว่า ตนเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ และประสงค์จะสอบถามเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความชัดเจนเพิ่มเติม การติดต่อสอบถามด้วยวาจาจึงจำเป็นมากขึ้น หากปรากฏว่า ข้อมูลที่ทางพรรครับรองไม่ชัดเจนหรือไม่มีการลงชื่อรับรอง

การแสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทโดยมีพยานหลักฐานรับรู้ หรือรับรองแล้ว จะเพียงพอหรือไม่ หรือต้องรอให้มีการจดทะเบียนเพิกถอนชื่อจากกรมทะเบียนการค้า หรือประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อน ได้ชี้แจงว่า แม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๖ และมาตรา ๑๑๓๗ การเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัทจะต้องมีการจดทะเบียน แต่ก็เป็นเรื่องของบริษัทหรือคณะกรรมการบริษัทที่เหลือนอยู่จะต้องไปดำเนินการ มิใช่หน้าที่ของกรรมการที่แสดงเจตนาขอลาออกชัดเจนแล้ว จะต้องไปดำเนินการด้วยตนเอง และการแสดงเจตนาลาออกย่อมมีผลโดยเฉพาะ เมื่อคณะกรรมการบริษัทที่เหลือนอยู่ หรือนิติบุคคลนั้นได้ทราบเรื่อง แต่การที่ละเลยไม่สนใจว่า มีการไปจดทะเบียนเพิกถอนหรือแก้ไขรายชื่อกรรมการในภายหลังหรือไม่ อาจเป็นผลร้ายต่อผู้นั้นเองในแง่ที่ว่า อาจยังคงต้องรับผิดชอบแพ่งต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริต และเข้าใจว่า ผู้นั้นยังคงเป็นกรรมการอยู่ก็ได้

๕.๓ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีความกังวลมากเป็นพิเศษในเรื่องการเป็นกรรมการ และการถือหุ้นของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เพราะคิดว่า อาจมีกรณีเป็นไปได้ว่า แม้จะตรวจสอบและรับรองตนเองแล้ว แต่ผู้นั้นอาจหลงลืมจำไม่ได้ว่า เคยเป็นกรรมการบริษัทใด หรือเคยถือหุ้นในบริษัทใด ว่างบ้างหรือไม่ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเคยหารือกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ว่า จะมีทางใดหรือไม่ ที่สามารถตรวจสอบว่า ผู้มีชื่อตามที่สอบถามไปนั้นเป็นกรรมการในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดบ้าง ซึ่งได้รับคำตอบในขณะนั้น (เมื่อ ๓-๔ ปีที่แล้ว) ว่า ไม่อาจตรวจสอบได้ เว้นแต่จะถามเจาะจงว่า ในบริษัทนั้นมีผู้ใดเป็นกรรมการบ้าง แต่ในระยะหลังเมื่อเร็วๆ นี้ได้รับทราบว่ามีกรณีมีความจำเป็นจะสอบถามโดยเริ่มจากชื่อบุคคลก่อนแล้ว จึงหาชื่อห้างหุ้นส่วนบริษัทที่ผู้นั้นเป็นกรรมการก็อาจพอทำได้ แต่ต้องใช้เวลาพอสมควรและต้องเป็นห้างหุ้นส่วนบริษัทที่จดทะเบียนในกรุงเทพมหานคร ถ้าจดทะเบียนในต่างจังหวัด จะไม่อาจตรวจสอบได้เลย เพราะยังไม่ได้นำข้อมูลต่างจังหวัดจัดระบบลงในคอมพิวเตอร์ แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีในกรุงเทพมหานครหรือต่างจังหวัดก็ตาม จะไม่อาจรักษาความลับได้ เพราะรายชื่อเหล่านั้นอาจรั่วไหลออกไปได้ว่า มีการตรวจสอบชื่อบุคคลใดบ้างในระหว่างเวลานั้น

๕.๔ วิธีการตรวจสอบและรับรองโดยพรรคการเมืองที่เสนอชื่อผสมกับการสอบถามเพิ่มเติม เช่นที่เคยปฏิบัติมาแล้วนี้ พอจะได้ผลอยู่บ้าง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อสังเกตว่า ปรกติแล้วบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นรัฐมนตรีจะกระตือรือร้นตอบหรือรับรองไปตามที่ตนเองจำได้เสมอ หากยังตกหล่นคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง ก็น่าจะเป็นการหลงลืม ไม่น่าจะมีเหตุผลว่า ต้องการปิดบังอำพราง เพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ประการใด มีแต่จะเป็นผลร้ายแก่ตัว รายใดที่ขณะสอบถามสามารถจำได้ว่า ตนเป็นกรรมการบริษัทใด แต่กำลังจะขอลาออก ในกรณีเช่นนี้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะยังไม่นำรายชื่อกราบบังคมทูลขอพระราชทานแต่งตั้งจนกว่าจะได้รับหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการของรัฐมนตรีผู้นั้น เป็นเหตุให้บางครั้งการนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลล่าช้าไปจากกำหนดเดิม ๓-๔ วัน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะต้องรอสำเนาใบลาออกเช่นว่านั้นนั่นเอง โดยเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะรายงานความล่าช้าให้นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ บางครั้งจะได้รับใบลาออก แต่มีผลล่วงหน้าหลายวัน ซึ่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะไม่รับใบลาออกประเภทนี้ เพราะจะกลายเป็นว่า ขณะนำความขึ้นกราบบังคมทูล เป็นที่ทราบแน่ชัดแล้วว่าบุคคลนั้นยังมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน

๕.๕ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏว่า วิธีการตรวจสอบและรับรองตนเองเช่นนี้อาจมีปัญหาและไม่รัดกุมพอ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงเห็นว่า ในการแต่งตั้งรัฐมนตรีคราวต่อไปควรใช้วิธีอื่นเพิ่มเติมแม้จะทำให้ล่าช้าไปบ้าง กล่าวคือ นอกจากจะให้พรรคการเมืองรับรองตามแบบเอกสารเช่นเดิม

ต่อไปแล้ว จะยังดำเนินการเป็นการลับให้กรมทะเบียนการค้าตรวจสอบอีกด้วย โดยได้ประสานงานไว้แล้ว ทั้งนี้ จะขออนุญาตนายกรัฐมนตรืใช้เวลาดำเนินการเช่นนี้ประมาณ ๒-๕ วัน ขึ้นอยู่กับจำนวนรัฐมนตรีที่จะแต่งตั้งในคราวนั้น ๆ

๖. ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๕ และ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๔ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง ทนายความผู้ถูกร้อง และผู้แทนกรมทะเบียนการค้าในฐานะพยานของศาลชี้แจง แสดงความคิดเห็นและยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ออกนั่งพิจารณา การชี้แจงและคำแถลงการณ์อาจสรุปได้ดังนี้

๖.๑ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ / ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหนึ่งในห้าของกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ซึ่งเป็นวันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียน

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่ง กรรมการบริษัทตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทไม่เคยประกอบกิจการใดเลย ไม่เคยขอเลขประจำตัว ผู้เสียภาษี ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการหรือผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๗๑ ไม่เคยติดต่อกับกระทรวงพาณิชย์ ถือได้ว่า เป็นบริษัทร้าง นายทะเบียนมีหน้าที่เพิกถอนหรือขีดชื่อ บริษัทออกตามมาตรา ๑๒๔๖ แต่นายทะเบียนยังไม่ได้เพิกถอน หรือขีดชื่อออกจากทะเบียน นอกจากนี้ บริษัทไม่เคยติดต่อกับผู้ถูกร้อง ไม่เคยขอให้ลงลายมือชื่อ ไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้น ในเวลาต่อมา เคยมีผู้แจ้งให้ทราบว่า ได้เลิกบริษัทแล้ว แต่จำไม่ได้ว่าเป็นใคร มิได้ตั้งใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ เนื่องจากเชื่อและเข้าใจโดยสุจริตว่า ไม่มีหุ้นในบริษัทดังกล่าว

ในสำเนาบัญชีผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๓ ว่า ผู้ถูกร้องถือหุ้นในบริษัท ๑๕๐ หุ้น ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท (เป็นเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท) เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๓ แต่ในสำเนาบัญชีผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ไม่มีชื่อผู้ถูกร้อง มีแต่นายเมธา ชูระสิน ถือหุ้นจำนวนดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

หัวหน้าสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหนังสือ ด่วนมาก ที่ พณ ๐๖๑๓/๑๗๔๖ ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ รายงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า “บริษัทดังกล่าว นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งแล้วจนถึงปัจจุบัน ไม่มีการจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมทางทะเบียนแต่อย่างใด” และ “บริษัทดังกล่าวไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อสำนักงาน ฯ” ซึ่งสอดคล้องกับการที่อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องยังเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ จนถึงขณะนี้

ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือถึงบริษัท ขอให้ส่งหนังสือลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องและรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับการลาออกดังกล่าว แต่พนักงานไปรษณีย์รายงานว่าตามสถานที่ที่บริษัทจดทะเบียนไว้ไม่มีที่ทำการของบริษัท

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่ตั้งบริษัท แต่บริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ จึงเข้าใจว่า นายทะเบียนมีหน้าที่ต้องถอนทะเบียนบริษัทร้าง อีกทั้งผู้ถูกร้องไม่เคยชำระค่าหุ้น จึงไม่ได้แจ้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัทของห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง

๖.๒ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ /ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เป็นหนึ่งในสองของกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เป็นหนึ่งในสองของกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ และเป็นหนึ่งในห้าของกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ ซึ่งแจ้งว่า เคยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการของบริษัทต่างๆ รวมทั้ง บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด (ซึ่งไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) แต่ทำหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ การที่บริษัทดังกล่าวยังมีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัท (ผู้ถูกร้องไม่ระบุชื่อ) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการไปจดแจ้งการลาออกต่อสำนักงานงานทะเบียน ได้ลาออกจากบริษัทในช่วงเวลานั้น โดยไม่แจ้งให้บริษัททราบว่า ยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากรวมทั้งผู้ถูกร้องต่างมีความเข้าใจว่า มีการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกต่อสำนักงานทะเบียนแล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงไม่อาจถือว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งในบริษัทในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ และจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ จนถึงขณะนี้

บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ส่งใบลาออกของผู้ถูกร้องจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับเรื่องนี้ บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ส่งใบลาออกของผู้ถูกร้องจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับเรื่องนี้ และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ส่งใบลาออกของผู้ถูกร้องจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ แต่ไม่ส่งรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับเรื่องนี้

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องอ้างว่า ลาออก เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ แต่ไม่มีเอกสารแสดงว่า มีการรับหนังสือลาออกจริง ซึ่งบริษัทขนาดใหญ่จะพึงมี ไม่มีรายงานการประชุมคณะกรรมการยืนยัน ไม่ทราบว่า ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือไม่ และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกร้อง

๖.๓ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และเป็นหนึ่งในเจ็ดของกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ แจ้งว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสอง ต่อมา ยื่นหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสอง ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แต่บริษัทมิได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการต่อกรมทะเบียนการค้า โดยผู้ถูกร้องมิได้ทราบจนกระทั่งเป็นข่าว ตรวจสอบแล้ว จึงพบว่า บริษัทยังมิได้ดำเนินการจดทะเบียน ผู้ถูกร้องจึงมี

หนังสือขอให้บริษัทดำเนินการให้ถูกต้อง ประกอบกับขณะนี้ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ มีผลทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของตนจึงสิ้นสุดลง คำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของตนได้สิ้นสุดลง ไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องหยิบยกขึ้นพิจารณาอีกต่อไป

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องได้จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และจดทะเบียนพ้นจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และจดทะเบียนพ้นจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

บริษัท เคนซัง ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า บริษัทได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง บริษัทมิได้จัดทำรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทปี ๒๕๔๑ และ ๒๕๔๒ บริษัทไม่เคยจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นจริงๆ เลย กรณีที่บริษัทมีความจำเป็นต้องใช้เอกสารรายงานการประชุมเพื่อประกอบเรื่องรายงานธุรกิจ บริษัทจึงจะจัดทำเป็นรายงานวิสามัญผู้ถือหุ้นขึ้นเอง เพื่อใช้ในกิจการดังกล่าว โดยมีได้มีการประชุม ส่วนบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า บริษัทได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง เป็นความผิดพลาดของบริษัทที่ได้ไปยื่นจดทะเบียนให้เสร็จสิ้นไป อีกทั้งบริษัทไม่เคยเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ บริษัทไม่มีรายงานการประชุมสามัญประจำปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ เพราะบริษัทประกอบธุรกิจขนาดเล็ก บริษัทจะมอบหมายให้สำนักงานบัญชีจัดทำเอกสารเกี่ยวกับงบดุล และงบกำไรขาดทุนของบริษัทเพื่อยื่นต่อกระทรวงพาณิชย์

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทของบริษัททั้งสอง อ้างว่า ได้ลาออก โดยมีหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานเลขที่หนังสือลงรับตามวิธีปฏิบัติของบริษัทและส่วนงานอื่นๆ โดยทั่วไป

ทนายความของผู้ถูกร้อง นำนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ยื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ และรับรองด้วยวาจาว่า ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เนื่องจากได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และนายประพจน์ รักอารมณี กรรมการผู้จัดการ

บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ยื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ รับรองด้วยวาจาว่า ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เนื่องจากได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๖.๔ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหนึ่งในหกของกรรมการบริษัท พิธมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่ นร ๐๑๑๔/สร ๘/พิเศษ/๕๘๒ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า เคยเป็นกรรมการบริษัทมาตั้งแต่ต้น บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ นับแต่เริ่มก่อตั้ง ต่อมา ประมาณปลายปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องแจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการอีกสองคนของบริษัทว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการ และได้โอนหุ้นให้แก่นางสาวพาฝัน สุขวานิช แล้ว การแสดงผลงานลาออกของผู้ถูกร้องมีผลนับแต่ผู้รับการแสดงผลงานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ ผู้ถูกร้องมิได้ตั้งใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ในบริษัท เนื่องจากเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่า บริษัทเลิกกิจการ และผู้ถูกร้องโอนหุ้นไปแล้ว และมีหนังสือที่ นร ๐๑๑๔/ สร ๘/พิเศษ/๑๐๑๐ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งมติที่ประชุมกรรมการบริษัทยกเลิกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้อง จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ จนถึงขณะนี้

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เข้าใจว่า บริษัทเลิกกิจการไปแล้ว จึงไม่ได้ลาออก และตอบแจ้งทรัพย์สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ลาออกหลังเป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง

๖.๕ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แจ้งว่า เคยเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทตั้งแต่ต้น บริษัทเลิกกิจการไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ปรากฏข้อความในหนังสือรับรองของนายทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า “นิติบุคคลนี้ขาดส่งงบการเงินปี ๒๕๕๒ หนังสือติดต่อของกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า ตามที่ตั้งที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า “ไปรษณีย์ส่งคืน” ผู้ถูกร้องอธิบายต่อไปว่า แท้จริงบริษัทไม่ได้ส่งงบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ติดต่อกันถึงปี ๒๕๕๒ เป็นเวลา ๑๔ ปีแล้ว บริษัทหยุดดำเนินการทั้งหมด และตกลงเลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยมอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท นายอุเทน ฯ ถึงแก่กรรมไป เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ ตามสำเนาใบมรณบัตร เมื่อปรากฏเรื่องนี้ขึ้นมา จึงได้ไปดูสภาพที่ตั้งโรงเลื่อยเดิม ปรากฏว่า บัดนี้โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัทถูกรื้อถอนไปหมดสิ้น และใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทอยู่

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเข้าใจว่า บริษัทเลิกไปโดยปริยาย เพราะหุ้นส่วน (กรรมการ) ผู้จัดการตาย ทั้งไม่ได้ส่งงบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ จึงไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ผู้ถูกร้องโต้แย้งผู้ร้องในศาลรัฐธรรมนูญว่า ในคำกล่าวหาทั้งหมดที่ผู้ร้องยื่นมา ปรากฏเพียงหลักฐานว่า ยังมีการจดทะเบียนอยู่อย่างเดียว ไม่เคยไปสืบเสาะ ไปดู ไปตรวจสอบว่า บริษัทเหล่านี้ยังมีอยู่จริงหรือไม่ และรายละเอียดที่แท้จริงเป็นอย่างไร เคยสอบถามเจ้าหน้าที่บ้างหรือไม่ ผู้ร้องเคยไปดูว่ามีสถานประกอบการใด ยังประกอบการอยู่หรือไม่ ฯลฯ ซึ่งผู้ร้องตอบว่า ไม่ได้ไปดู ไม่ได้สอบถามเป็นหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ต้องเอาหลักฐานยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๖.๖ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ เป็นหนึ่งในหกของกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ และเป็นหนึ่งในสามของกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แจ้งว่า เคยดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ห้างหุ้นส่วน ฯ หยุดกิจการตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๕ ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการต่อพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมภินันท์ (หุ้นส่วนอีกคนหนึ่ง) เนื่องจากผู้ถูกร้องจะต้องเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง

สำหรับการดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ และครบวาระตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๗ และบริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมบริษัทอีกเลย

ส่วนการดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท งามคูพลี จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๕ ต่อมา ได้ลาออกจากกรรมการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บริษัทหยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัทให้แก่บุคคลภายนอกไป

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน และจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท งามคูพลี จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท (ที่ถูกเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม มีหนังสือลาออกจากห้างหุ้นส่วน ฯ ไม่มีเอกสารใดยืนยันเลขที่รับหนังสืออย่างเป็นทางการ พ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามข้อบังคับตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๗ ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งกลับเข้าดำรงตำแหน่งติดต่อกันมา แต่บริษัทไม่ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๗ ไม่ปรากฏว่า ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือไม่

ทนายความผู้ถูกร้องชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ และส่ง (๑) หนังสือของหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ นำส่งหนังสือลาออกของหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ ฯ ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ พร้อมด้วยรายงานการประชุมวิสามัญของผู้เป็นหุ้นส่วนอนุมัติให้ผู้ถูกร้อง ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการนับตั้งแต่วันที่อนุมัติเป็นต้นไป (๒) หนังสือของกรรมการบริษัทสองคนของบริษัท พันธุ์ทิพย์ ฯ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แจ้งว่า ผู้ถูกร้อง

ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทครบวาระไปตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ และบริษัทได้เลือกผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัททุกครั้งที่ครบวาระ แต่บริษัทไม่ได้ติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าประชุมคณะกรรมการอีกเลยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เนื่องจาก เห็นว่า ผู้ถูกร้องมีภารกิจและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมาก และ (๓) หนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ของกรรมการบริษัท งามดูพลี ฯ มีชื่อผู้ถูกร้องถือหุ้น ๓๕,๐๐๐ หุ้นๆ ละ ๑๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๔ แต่ราคาหุ้นกลับลดลงเหลือหุ้นละ ๕๐ บาท (ไม่ปรากฏเหตุผล) และเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๕ นายจิตติวัฒน์ ฯ ได้ขายที่ทำการบริษัทให้แก่ร้านซักรีดแล้ว

๖.๗ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ แจ้งว่า นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และตามหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นหนึ่งในเก้าของกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ (หนังสือรับรองของนายทะเบียนอีกฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ไม่มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ)

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่พิเศษ/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งแจ้งว่า เคยเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ ฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แต่ลาออกเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ และเคยเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ แต่ลาออกเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นการลาออกก่อนการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นเวลาเกือบสิบเดือน เนื่องจากขณะนั้นสภาวะเศรษฐกิจไม่สู้ดีและบริษัทมิได้ประกอบพาณิชย์กิจแต่ประการใด ในช่วงที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นฝ่ายค้าน ผู้ถูกร้องส่งสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และแจ้งให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบแล้ว

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ ฯ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓

ผู้ร้องมีหนังสือ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อปรากฏในหนังสือรับรองของนายทะเบียนว่า เป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ ฯ และบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ แต่อ้างว่าได้ลาออกแล้ว มีหนังสือลาออกลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐

โดยมีนางสาวศุภลักษณ์ อัมพข ประธานกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ ๑ รับทราบและอนุมัติในวันเดียวกัน และหนังสือลาออกลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ โดยที่ประชุมบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ๑ ลงมติเป็นเอกฉันท์รับทราบและอนุมัติเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ แต่ไม่ปรากฏเลขที่ที่รับหนังสือ และไม่ปรากฏในรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท โดยเฉพาะบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ๑ ผู้ถูกร้อง มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัทได้ และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง

๖.๘ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ และ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ แจ้งว่า นายไชยา สะสมทรัพย์/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และเป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่ กค ๐๑๐๐/๒๔๗๗ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งแจ้งว่า เคยเป็นกรรมการบริษัท โมบาย ๑ ขอลาออกตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ พร้อมกับส่งรายงานการประชุมของบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ให้ทราบเป็นหลักฐานด้วย ส่วนการเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ๑ นั้น ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ขอลาออกเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และส่งรายงานการประชุมของบริษัท ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ให้ทราบเป็นหลักฐานด้วย

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท โมบาย ๑ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ๑ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท โมบาย ๑ และกรรมการบริษัท สุพีเรีย ๑ แต่อ้างว่าได้ลาออกเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ หนังสือลาออกไม่ปรากฏวันที่ที่บริษัทแจ้งการได้รับหนังสือลาออก และได้แจ้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ๑ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ทนายความผู้ถูกร้องนางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์เดชะ กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย ๙ และนายวราศักดิ์ กมลโชติรส ประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ๙ ยืนยันหนังสือลาออก และมติของที่ประชุมบริษัท และยื่นคำแถลงการณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน คือ หนังสือรับรองของนายทะเบียนโดยไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง

๖.๕ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ แจ้งว่า นายวัฒนา อัสวเหมม/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่ รฎ (๓) /๒๓๕ (ฝ่ายกฎหมาย) ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน ๙ จนกระทั่งปลายปี ๒๕๒๓ ห้างหุ้นส่วน ๙ เกิดภาวะขาดทุน จึงได้ปิดกิจการ และมีได้ประกอบกิจการค้าและธุรกิจอื่นๆ ต่อไปแต่อย่างใด ในการประชุมหุ้นส่วน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในวันเดียวกัน แต่เจ้าหน้าที่ของห้างหุ้นส่วน ๙ มิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนและหุ้นส่วนผู้จัดการ ตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ (ที่ถูกเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย มีเอกสารการประชุมผู้ถือหุ้น โดยลาออก และโอนหุ้นให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาติ เป็นผู้ถือหุ้น และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน แต่นายสุพจน์ ๙ ได้หลังล้มไม่ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเพียงจะดำเนินการเปลี่ยนแปลง จดทะเบียนถูกต้องสมบูรณ์ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ถูกร้องส่งสำเนาสัญญาแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งทำเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ความว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนตกลงให้ผู้ถูกร้อง ออกจากการเป็นหุ้นส่วน และให้นายสุพจน์ ๙ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการต่อ และศาลรัฐธรรมนูญได้ขอให้ผู้ร้องยืนยันหนังสือของผู้ร้อง ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง ซึ่งผู้ร้องได้ยืนยันข้อความในหนังสือดังกล่าว

๖.๑๐ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ แจ้งว่า นายรักษ์ ตันติสุนทร/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า เคยเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วน ฯ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ แต่ห้างหุ้นส่วน ฯ ไม่ได้รับอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืนจากทางราชการ ไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีต่อกรมสรรพากร ไม่เคยส่งงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์แม้แต่ครั้งเดียว เป็นเวลาสามสิบสามปี ประกอบกับนายจิรศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ดังนั้น ห้างหุ้นส่วน ฯ ย่อมเลิกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ (๕) และมาตรา ๑๐๘๐

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ จนถึงวันจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน ฯ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ แจ้งให้ประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญทราบ ว่า ผู้ถูกร้องมิได้จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน ฯ และไม่ได้แจ้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพราะเข้าใจว่า ถ้าหุ้นส่วนตาย บริษัท (ที่ถูกเป็นห้างหุ้นส่วน) ต้องเลิกไปโดยปริยาย และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัทของห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกร้อง

๖.๑๑ นอกจากนี้ กรมทะเบียนการค้าแจ้งในหนังสือดังกล่าวข้างต้นด้วยว่า ในกรณีบริษัท กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะออกจากตำแหน่งกรรมการ จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกต่อ นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า ผู้ประสงค์จะลาออกต้องยื่นใบลาออกต่อบริษัท และเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะต้องนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงให้กรรมการผู้ลาออกพ้นจากตำแหน่งต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท แต่กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาบังคับให้บริษัทต้องนำความไปจดทะเบียนให้กรรมการที่ลาออกพ้นจากตำแหน่งภายในกี่วัน

ในกรณีห้างหุ้นส่วน การขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้น ต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการจดทะเบียนเช่นเดียวกันกับกรณีของกรรมการบริษัทที่ลาออก

ดังนั้น โดยบทบัญญัติของกฎหมาย จึงมีใช้หน้าที่ของกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกจากกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนต่อนายทะเบียน แต่ในทางปฏิบัติอาจมีผู้เป็นหุ้นส่วนบางรายประสงค์จะยื่นหนังสือลาออกดังกล่าวต่อนายทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายการทางทะเบียนแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม ได้ตรวจสอบแฟ้มทะเบียนนิติบุคคลทั้งสิบเจ็ดรายแล้ว ไม่พบว่า มีการยื่นหนังสือขอลาออกไว้ต่อนายทะเบียนแต่อย่างใด

ส่วนนางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนนุ่ม ผู้อำนวยการกองนิติการ กรมทะเบียนการค้า ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้า ก็เบิกความในฐานะเป็นพยานศาลรัฐธรรมนูญว่า กรณีขอจดทะเบียน จะต้องเป็นกรรมการผู้มีอำนาจเท่านั้น กรรมการที่ลาออกไม่สามารถจะไปจดทะเบียนด้วยตนเอง ถ้าไม่ใช่กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท อันนี้เป็นความผูกพันระหว่างกรรมการกับบริษัท กรมทะเบียนการค้าเป็นคนกลางในการจัดแจ้ง ซึ่งจะจัดแจ้งอย่างไร กรมทะเบียนการค้าก็มีรายการอย่างนี้ ส่วนการลาออกจะมีการยื่นอย่างไรหรือไม่คงเป็นข้อเท็จจริงระหว่างกรรมการกับบริษัท การไม่ส่งงบการเงินเป็นประเด็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง ถ้าหากว่าไม่ส่งงบการเงินติดต่อกันเกินสามปี กรมทะเบียนการค้าย่อมมีข้อสันนิษฐานที่นำไปสู่การเป็นบริษัทร้าง ฯลฯ

๗. ตรวจสอบคำร้อง คำชี้แจง คำแถลงการณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ปรากฏว่า

๗.๑ ผู้ร้องเสนอคำร้องต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า รัฐมนตรีผู้ถูกร้องทั้งสิบได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ โดยใช้หนังสือรับรองของนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเป็นหลักฐานในการกล่าวหา ทั้งๆ ที่หนังสือรับรองห้างหุ้นส่วนทุกฉบับมีข้อความในกรอบอยู่ที่มุมบนซ้ายว่า “หนังสือนี้รับรองเฉพาะข้อความที่ห้างหุ้นส่วนได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะ” และในกรณีหนังสือรับรองบริษัทจะใช้ข้อความว่า “บริษัท” แทน “ห้างหุ้นส่วน” ดังนั้น เมื่อผู้ร้องไม่สังเกตข้อความนี้ จึงตอบคำถามของผู้ถูกร้องไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้ถูกร้องคนหนึ่งถามผู้ร้องว่า “...ท่านเคยไปสืบเสาะ ไปดู ไปตรวจสอบว่าบริษัทแห่งนี้ยังมีอยู่บ้างหรือเปล่า และรายละเอียดเอกสารที่แท้จริงเป็นอย่างไร เคยสอบถามเจ้าหน้าที่บ้างหรือเปล่า...” และ “...ในฐานะสมาชิกวุฒิสภาที่มีภารกิจสำคัญต่อไปข้างหน้า การจะร้องกล่าวหาใครท่านนำเพียงเอกสารแค่นี้เองหรือ ท่านต้องดูหรือเปล่าว่า เอกสารมีความถูกต้องแค่ไหน และรายงานต่างๆ มีรายละเอียดอย่างไร จำเป็นจะต้องดูบ้างไหมหรือแค่กระดาดใบเดียว ก็มากกล่าวหาใครเขาเสียหาย...”

๗.๒ นายสุวัจน์ ฯ ผู้ถูกร้อง อ้างว่า (๑) เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายกยอสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ตามมาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องหยิบยกขึ้นพิจารณาอีกต่อไป (๒) มีหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของทั้งสองบริษัทแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ (๓) นายประพนธ์ รักอารมณ ผู้จัดการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด เป็นผู้รับหนังสือลาออก เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และนาย K.Yamamoto กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด เป็นผู้รับหนังสือลาออก เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ (๔) บริษัท เคนซัง ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า บริษัทได้รับหนังสือลาออกของนายสุวัจน์ ฯ บริษัทมิได้จัดทำรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทปี ๒๕๕๑ และ ๒๕๕๒ บริษัทไม่เคยจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นจริงๆ เลย กรณีที่บริษัทมีความจำเป็นต้องใช้เอกสารรายงานการประชุมเพื่อประกอบเรื่องรายงานธุรกิจ บริษัทจึงจะจัดทำเป็นรายงานวิสามัญผู้ถือหุ้นขึ้นเอง เพื่อใช้ในกิจการดังกล่าว โดยมีได้มีการประชุมจริง (๕) ส่วนบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ แจ้งว่า นายสุวัจน์ ฯ ลาออกมาสิบกว่าปีแล้ว เป็นความผิดพลาดของบริษัทที่มีได้ไปยื่นจดทะเบียนให้เสร็จสิ้นไป อีกทั้งบริษัทไม่เคยเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ รายงานการประชุมสามัญประจำปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒ บริษัทไม่มีเอกสารรายงานนี้เช่นกัน เพราะบริษัทประกอบธุรกิจขนาดเล็ก บริษัทจะมอบหมายให้สำนักงานบัญชีจัดทำเอกสารเกี่ยวกับงบดุล และงบกำไรขาดทุนของบริษัทเพื่อยื่นต่อกระทรวงพาณิชย์

๗.๓ คุณหญิงสุพัตรา ฯ ผู้ถูกร้อง อ้างว่า ได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการสองคนของบริษัทว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท การแสดงเจตนาขอมมีผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาทราบ การแสดงเจตนา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘

๗.๔ กรณีของนายวัฒนา ฯ ผู้ถูกร้อง มีข้อสังเกตว่า ผู้ร้องมีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ขอมรับว่า ผู้ถูกร้องมีเอกสารประชุมผู้ถือหุ้นโดยลาออก และโอนหุ้นให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา เป็นผู้ถือหุ้น และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน แต่นายสุพจน์ ฯ ได้หลงลืมไม่ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง พึงจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนถูกต้องสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๗.๕ กรณีของนายพิเชษฐฯ ผู้ถูกร้อง มีข้อสังเกตว่า การที่ผู้ถูกร้องเป็นทนายความรับจดทะเบียนจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำนวนมากและทำอยู่หลายๆ ปี อาจหลงลืมจำไม่ได้ว่าได้เข้าชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแห่งใดแห่งหนึ่ง และยังไม่ได้ออกจากตำแหน่งดังกล่าว หลังจากที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นสามารถดำเนินธุรกิจได้แล้ว

๗.๖ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือเอื้อเพื่อประโยชน์ให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสีย โดยห้างหุ้นส่วนและบริษัทนั้นจะต้องดำเนินธุรกิจตลอดมา แต่มิได้หมายความว่ารวมถึงห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ หรือเลิกกิจการเข้าเกณฑ์ที่นายทะเบียนจะจัดซื้อบริษัทนั้นออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ แล้ว แต่ยังมีได้จดทะเบียนเลิก ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ นั้น เป็นบทบัญญัติต้องห้ามรัฐมนตรีแต่ละคน แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง จะบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ก็ตาม

๘. ควรพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๕๕ ทั้งฉบับโดยเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐธรรมนูญห้ามผู้เป็นรัฐมนตรีหรือสมาชิกรัฐสภาดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหากำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า เป็นหน้าที่ของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการที่ขอลาออก ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจะต้องทำหนังสือลาออกยื่นต่อบุคคลใด และให้บุคคลนั้นนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนเมื่อใดนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับ และผู้เป็นหุ้นส่วนและกรรมการบริษัทอื่นทุกคนรวมทั้งห้างหุ้นส่วนและบริษัทต้องระวางโทษปรับเท่ากัน รวมทั้งปรับปรุงอัตราค่าปรับให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเรื่องนี้ทั้งหมดด้วย

โดยที่ข้อเท็จจริงที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับมีเพียงพอที่จะวินิจฉัยคำร้องนี้ได้แล้ว ไม่จำเป็นต้องแสวงหาพยานหลักฐานอื่นใดอีก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๒๐๘ มาตรา ๒๑๖ มาตรา ๒๑๗ มาตรา ๒๐๘ มาตรา ๒๐๕ มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖

๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ มาตรา ๓๘๖ มาตรา ๘๒๖ มาตรา ๘๒๗ มาตรา ๑๐๔๒ มาตรา ๑๐๕๕ มาตรา ๑๐๕๖ มาตรา ๑๐๗๘ มาตรา ๑๐๘๐ มาตรา ๑๑๔๔ มาตรา ๑๑๔๖ มาตรา ๑๑๕๑ มาตรา ๑๑๕๗ มาตรา ๑๑๖๗ และมาตรา ๑๒๔๖

๓. พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๔๕๕ มาตรา ๘ มาตรา ๑๓ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๒

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัย

๑. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาคำร้องนี้ได้หรือไม่

๒. ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะดำรงตำแหน่งใด ๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

คำวินิจฉัย

ปัญหาแรก เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คือ สมาชิกวุฒิสภาสามสิบสองคนของสมาชิกวุฒิสภาสองร้อยคน เสนอคำร้องต่อประธานวุฒิสภาว่าผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันสิ้นสุดลงเพราะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) แต่ผู้ถูกร้องเห็นว่า เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายกยอสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) และคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง จึงไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาต่อไปนั้น เห็นว่า ความเป็นรัฐมนตรีอาจสิ้นสุดลงเฉพาะตัวได้เพราะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามมาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ปัญหาที่สอง ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่ นั้น มีข้อที่จะต้องพิจารณา ๔ ประเด็น คือ

ประเด็นแรก รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ในส่วนที่ห้ามรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น เห็นว่า เพื่อป้องกันมิให้นักการเมืองอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเอื้อเพื่อประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนเข้าไปดำรงตำแหน่ง จะต้องปรากฏว่า

ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นต้องดำเนินธุรกิจอยู่ และรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นยังมิได้ลาออก มิใช่เป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ หยุดดำเนินการ หรือเลิกกิจการไปแล้ว และผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทมิได้ยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจนั้นนานมาแล้ว แต่ยังมีได้ลาออก เข้าใจ หรือถือโดยสุจริตใจว่า พ้นจากตำแหน่งนั้นแล้ว เพียงแต่ผู้มีหน้าที่ยังมีได้แจ้งต่อนายทะเบียนให้จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเท่านั้น

ประเด็นที่สอง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) เป็นบทบัญญัติที่ต้องห้ามสำหรับรัฐมนตรีทุกคน ถ้าหากละเมิด ย่อมทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว แม้ว่า มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประเด็นที่สาม ตามคำร้องนี้ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยอาศัยหนังสือรับรองของนายทะเบียนเป็นหลัก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไม่มีบทบัญญัติ ว่าด้วยการลาออกจากการเป็นหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการไว้ โดยเฉพาะ เพียงแต่มาตรา ๑๐๔๒ และมาตรา ๑๑๖๗ ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับแก่ความเกี่ยวพันหรือความรับผิดชอบ ในกรณีระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น และในกรณีระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอก จึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า ลาออกก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีแล้วได้ เพราะหนังสือรับรองดังกล่าวมิใช่บทสันนิษฐานโดยเด็ดขาด

ประเด็นที่สี่ หนังสือรับรองของนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัททุกฉบับ มีข้อความว่า หนังสือนี้รับรองเฉพาะข้อความที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แล้วแต่กรณี ได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า นายทะเบียนรับรองข้อความดังกล่าวในขณะที่รับจดทะเบียนเท่านั้น

ดังนั้น จึงต้องรับฟังพยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับรัฐมนตรีแต่ละคนเป็นรายๆ ประกอบไปด้วย ดังต่อไปนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เคยเป็นกรรมการบริษัท สิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ทราบว่า บริษัทเลิกแล้ว ผู้ถูกร้องเชื่อและเข้าใจโดยสุจริตว่า ไม่มีหุ้นในบริษัทดังกล่าว ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจการดำเนินงานของบริษัท บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจใดๆ เข้าเกณฑ์ที่นายทะเบียนจัดชื่อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ แม้ผู้ถูกร้องจะไม่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เคยเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เคยเป็นกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด และบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เคยเป็นกรรมการบริษัท พิริสมา อินโฟ จำกัด แต่ได้แสดงเจตนาลาออกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ และที่ประชุมกรรมการบริษัทมีมติเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ ยกเลิกบริษัท ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เคยเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด บริษัทนี้ได้เลิกกิจการไปตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ แต่ผู้มีหน้าที่จดทะเบียนเลิกบริษัท ยังไม่ได้ดำเนินการ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม แต่ได้ลาออกตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวแล้ว ส่วนการที่เคยเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด และหมดวาระไปตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แม้บริษัทจะแต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ แต่บริษัทก็ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว และการที่เคยเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้อง ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นเวลาที่บริษัทหยุดประกอบกิจการ ประกอบกับกรรมการบริษัทผู้หนึ่งได้ขายสถานที่ทำการของบริษัทให้แก่บุคคลภายนอกไปเมื่อปี ๒๕๔๐ แล้ว ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ทั้งนี้ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกหรือพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนและกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เคยเป็นกรรมการบริษัท อิมโปลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแอสต์ โฮลดิ้งส์ จำกัด แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ และ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และแจ้งให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของบริษัททั้งสองก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เคยเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด แต่ได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แล้ว ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของบริษัททั้งสองก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย แต่ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน ฯ นี้ และผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนนี้แต่เพียงผู้เดียว ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๑๐. นายรัศมี ดันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ มิได้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน เป็นแต่เพียงหุ้นส่วนคนหนึ่งหนึ่งในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ แต่เนื่องจากห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ มิได้รับอนุญาตให้ประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืนจากทางราชการ ประกอบกับหุ้นส่วนผู้จัดการ (นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต) ถึงแก่กรรม เป็นผลให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ต้องเลิกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ (๕) ประกอบกับมาตรา ๑๐๘๐ หุ้นส่วนที่เหลือเพียงจะขอจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓

ทั้งนี้ ผู้ร้องมิได้สงสัยในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ผู้ถูกร้องโต้แย้ง

อย่างไรก็ดี ความเกี่ยวพันหรือความรับผิดชอบของผู้ถูกร้องในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้นก็ดี และในฐานะที่เป็นกรรมการบริษัท และบริษัท และบุคคลภายนอกนั้นก็ดี ยังต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๑๕ ตัวแทน ตามมาตรา ๑๐๔๒ และมาตรา ๑๑๖๗

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า

(๑) ผู้ถูกร้อง ลำดับที่ ๑-๕ ได้ลาออก หรือถือว่า พ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนหรือกรรมการบริษัทในลักษณะต่าง ๆ ส่วนผู้ถูกร้อง ลำดับที่ ๑๐ เป็นเพียงหุ้นส่วน มิได้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนจำกัด แต่บุคคลที่มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งต่อนายทะเบียนมิได้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้อง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อนผู้ถูกร้องได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี มิได้ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทุกรายไม่สิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

(๒) ให้คณะรัฐมนตรีรับไป (ก) ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ หุ้นส่วนและบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทที่ลาออกจากห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจะต้องปฏิบัติตามใด จึงจะถือว่า ลาออกถูกต้อง มีผลผูกพันหุ้นส่วนอื่น กรรมการอื่น และบุคคลภายนอก ทั้งนี้ โดยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามใด ต้องแสดงหรือยื่นต่อใคร เมื่อใด และเป็นหน้าที่ของผู้ใด ที่จะต้องแจ้งต่อนายทะเบียน เมื่อใด และ (ข) ปรับปรุงพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้ชัดเจน และเหมาะสมแก่ภาวะทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศต่อไป ทั้งนี้ โดยถือเอาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของหุ้นส่วนผู้จัดการและกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้องในคำร้องนี้เป็นกรณีศึกษาด้วย

นายประเสริฐ นาสกุล

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ